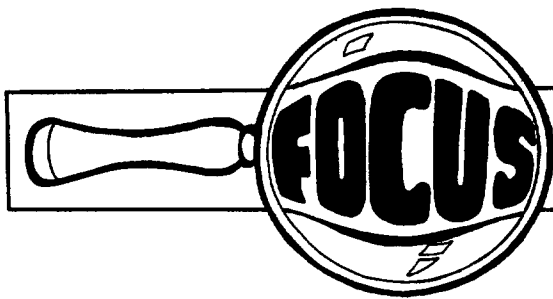

Betreft : Focus B89/002

2 mei 1989

Hierbij vindt u het eerste exemplaar van een geplande reeks 3-maandelijkse samenvattende overzichten op het gebied van beïnvloeding en desinformatie in de Oost-West verhouding.

Het is de bedoeling om deze aanpak, die natuurlijk ruimte open laat voor een aparte, tussentijdse behandeling van bepaalde actuele zaken, voorlopig te hanteren in afwachting van verdere ontwikkelingen in de bewerking van het hierboven aangegeven gebied.

BVD / SBP

- rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

B89/002

2 mei 1989

BEINVLOEDING EN DESINFORMATIE IN OOST-WEST VERHOUDING
OVERZICHT JANUARI T/M MAART 1989

De ontwikkeling in de Oost-West verhouding werd afgelopen periode opnieuw vooral van Sowjetkant bepaald. De telkens terugkerende ontwapeningsvoorstellen en aankondigingen vanuit Moskou, plus de terugtrekking van het Sowjetleger uit Afghanistan, bevestigden en versterkten in de Westerse publieke opinie het beeld van een op ontwapening en ontspanning gerichte Sowjet-Unie. Uit opinieonderzoek blijkt dat in verschillende Westeuropese landen een meerderheid meent dat de Sowjet-Unie meer doet om de wapenwedloop te stoppen dan de Verenigde Staten. M.n. de NAVO-plannen inzake modernisering van de tactische kernwapens voeden het scepticisme tegenover de Westerse ontwapeningswil.

Die plannen lijken voor het vredesactivisme het aanknopingspunt te gaan vormen tot het voeren van nieuwe campagnes. De aandacht voor deze kwestie groeide bij allerlei groepen en organisaties de laatste maanden duidelijk. Verder vormde het eerste kwart van dit jaar een rustige periode voor wat betreft het vredesactivisme. Bij de internationale mantelorganisaties hield men zich in verschillende gevallen, zoals bijv. bij de Wereldvrede Raad, vooral bezig met bezinning op het eigen functioneren, waarbij niet zelden het parool werd aangeheven dat ook op het gebied van het vredesactivisme perestroika en nieuw denken noodzakelijk zijn.

Op het terrein van desinformatie ging evenmin veel om. Blackmail-campagnes zoals die waarbij het aids-virus als een product van Amerikaanse militaire laboratoria werd voorgesteld, zijn momenteel tot stilstand gekomen. De storing van Westerse radiuitzendingen naar Oost-Europa werd gestaakt.

BEINVLOEDING EN DESINFORMATIE IN OOST-WEST VERHOUDING
OVERZICHT JANUARI T/M MAART 1989

Westerse publieke opinie ziet Sowjet-Unie steeds minder als bedreiging

De ontwikkeling in de Oost-West verhouding werd gedurende de afgelopen periode opnieuw vooral bepaald door activiteiten van Sowjetkant. De telkens terugkerende ontwapeningsvoorstellen en aankondigingen vanuit Moskou, plus de terugtrekking van het Sowjetleger uit Afghanistan, bevestigden en versterkten in de Westerse publieke opinie het beeld van een op ontwapening en ontspanning gerichte Sowjet-Unie.

Uit recent opinieonderzoek dat in een aantal Westeuropese landen (Groot-Brittannië, Nederland, België, Frankrijk, Italië en de Bondsrepubliek) werd uitgevoerd, blijkt in alle betrokken landen, met uitzondering van Frankrijk, een meerderheid van mening te zijn dat de Sowjet-Unie meer doet om de wapenwedloop te stoppen dan de Verenigde Staten. In Nederland was die meerderheid veruit het grootst: slechts 9% meende hier dat de Verenigde Staten in het ontwapeningsstreven voorop lopen, ruim vijf maal zoveel (47%) noemde de Sowjet-Unie als het land dat het meeste doet om de bewapeningswedloop te stoppen.

Tegen de achtergrond van dit algemeen in West-Europa levende gevoel van een verminderde, zoal niet weggevallene Sowjetdreiging worden de huidige NAVO-plannen tot modernisering van de kernwapens voor de korte afstand (SNF) een moeilijk acceptabel te maken zaak. Zij voeden juist het hierboven gesignaleerde scepticisme in de Westeuropese landen inzake de Westerse bereidheid tot ontwapening.

Activiteiten beïnvloedingsorganisaties

Het eerste kwart van dit jaar vormde overigens een rustige tijd voor wat betreft het vredesactivisme. Van grote acties was, zoals dat al langer het geval is, geen sprake. De Sowjet-Amerikaanse toenadering van de laatste paar jaar en het daaruit voortgekomen akkoord over de kernwapens voor de middellange afstand (INF) hebben de dingen op dit gebied in aanzienlijke mate laten stilvallen.

De NAVO-plannen tot modernisering van de kernwapens voor de korte afstand zouden hierin verandering kunnen brengen en kunnen gaan dienen als aanknopingspunt voor nieuwe campagnes. Gedurende de afgelopen periode zag men althans de belangstelling voor deze kwestie bij allerlei groepen en organisaties in verschillende landen duidelijk groeien. M.n. in de Bondsrepubliek, Nederland, België en Engeland was dat waarneembaar. De Engelse vredesbeweging CND, de Westduitse organisatie Krefelder Initiative, de Belgische vredesbeweging pakten dit thema op en maakten hun afkerigheid van modernisering kenbaar. In België kwam het inmiddels, naar aanleiding van de afgelopen maand in Brussel gehouden vergadering van de Nucleaire Planning groep van de NAVO, tot een demonstratie tegen modernisering van de SNF-wapens. Naar schatting deden daar ongeveer 70.000 mensen aan mee.

Of deze kwestie inderdaad de aanleiding zal gaan vormen tot nieuwe grote acties, zal mede afhangen van de vraag of en zo ja, op welke termijn het in deze ook binnen het NAVO-bondgenootschap omstreden kwestie tot concrete stappen zal komen.

Bij verschillende internationale mantelorganisaties hield men zich de afgelopen periode, vooral rond de jaarwisseling, sterk bezig met het zich bezinnen op het eigen functioneren. Daarnaast vormde het lanceren van de actieprogramma's voor 1989 een belangrijk punt.

M.n. de Wereldvrede Raad trok in dit opzicht de aandacht. Eind vorig jaar al bleek het te rommelen in de top van de WVR. Het conflict ging - althans, zo kwam het naar buiten - tussen een behoudende en een op vernieuwing gerichte groep, gepersonifieerd in respectievelijk WVR-voorzitter, de Indier Romesh CHANDRA, die deze functie al jarenlang bezet en de secretaris-generaal, de Fin Johannes PAKASLAHTI.

Voor de vernieuwingsgezinden zit de WVR teveel vast aan de zienswijzen en de werkmethoden van het BREZHNEV-tijdperk. Om vandaag de dag goed te kunnen functioneren zou de raad zich door het nieuwe denken en de perestroika van de huidige Sowjetleider, GORBACHEV, moeten laten inspireren. Volgens berichten uit Helsinki, waar de raad zijn hoofdzetel heeft, zouden de behoudenden o.l.v. CHANDRA de aanval op hun beleid hebben weten af te slaan en zouden zij zelfs een aantal vernieuwers hebben "weggezuiverd". Als het conflict hiermee voorlopig al beslecht is, dan is het toch niet onwaarschijnlijk dat het tegen het eind van het jaar weer zal oplaaien omdat CHANDRA dan aftredend voorzitter is.

De meningsverschillen binnen de WVR rond het thema "perestroika" nemen intussen niet weg dat deze organisatie toch wel aan een proces van herstructurering begonnen is. Zo zijn er inmiddels - dat werd in november vorig jaar gedaan - voorstellen geformuleerd voor een aantal organisatorische wijzigingen in de top van de raad. Die zouden vooral neerkomen op stroomlijning van het secretariaat en op het drukken van de financiële kosten. Indicatief voor het streven naar aanpassing aan nieuwe omstandigheden is verder het voorstel om in de openingssectie van de statuten de WVR voortaan te omschrijven als een "onafhankelijke en niet-gebonden beweging, een massabeweging op het gebied van het actievoeren".

Ook uit het actieprogramma voor 1989 blijkt dat streven naar aanpassing. Het is korter en praktischer en minder in ideologische taal gevat dan voorheen. Het reflecteert, zoals het zelf zegt, "de veranderingen die plaatsgevonden hebben in de publieke opinie en in het actiewezen, in de intergouvernementele relaties en het internationale klimaat". De in het program vervatte voorstellen zijn gericht op "samenwerking en gemeenschappelijke actie met een zo breed mogelijke verzameling van nationale en internationale vredesorganisaties en krachten met als doel mobilisering van de publieke opinie rond concrete doelstellingen".

Een van die "concrete doelstellingen" betreft een campagne inzake conventionele bewapening. Deze campagne, die komend najaar zijn hoogtepunt zal moeten bereiken, zal oproepen tot een stop op de bouw van conventionele militaire infrastructuur, tot het bekendmaken van de kosten van militaire manoeuvres en tot het schrappen van een NAVO- en een WP-oefening per jaar, waarbij het daardoor vrijgekomen bedrag zou moeten worden besteed aan een project in de sfeer van de ontwikkelingshulp.

Een ander project zal gericht zijn op dienstplichtige militairen in de NAVO-landen. Inhakend op het hiervoor al gesignaleerde gevoel dat het Sowjetblok voor West-Europa steeds minder een dreiging vormt, wil de WVR proberen contacten te bewerkstelligen tussen dienstplichtigen, m.n. lager kader en soldaten, uit NAVO-landen en hun soortgenoten uit WP-landen. Halverwege het jaar zou er met het oog hierop een bijeenkomst moeten worden gehouden, waarop aan de zaak zo mogelijk een meer permanente organisatorische vorm gegeven zal worden. De WVR zou hierbij zelf op de achtergrond willen blijven en de honneurs laten waarnemen door de Finse bond van dienstplichtigen. De bijeenkomst zal in dat geval in Helsinki plaatsvinden. Opmerkelijk is dat er in twee Oosteuropese landen - Hongarije en de DDR - huiver tegenover dit plan zou bestaan.

Eveneens uit het actieprogram blijkt - dit ondanks de interne kritiek op haar functioneren - dat de WVR toch wel over een zeer breed front en met oog voor actuele zaken bezig is. Zo besteedt het programma niet alleen aandacht aan ontwapeningskwesties maar zijn ook hoofdstukken ervan gewijd aan onderwerpen

zoals ontwikkeling en economische zekerheid, aan cultuur, opvoeding en sport voor vrede en humaniteit, aan milieuvraagstukken, aan verbetering van de samenwerking met de Verenigde Naties en de non-gouvernementele organisaties, aan specifiek regionale activiteiten e.d. Wat dat laatste betreft, ook geografisch is de WVR breed of beter gezegd, mondiaal, bezig. Op de agenda staan o.m. bijeenkomsten en evenementen in Latijns-Amerika, Azie, Nieuw-Zeeland en Canada.

Een initiatief dat eveneens het signaleren waard is, vormt het plan een nieuw internationaal instituut te stichten (in het Engels: Institute of Consent, in het Duits: Internationales Institut der Eintracht). Het doel van de WVR zou zijn om met behulp van deze nieuwe mantelorganisatie een grotere politieke invloed, vooral in crisisgebieden, te kunnen uitoefenen, zonder daarbij zelf rechtstreeks op de voorgrond te treden. Een zelfde tactiek dus als bij de hierboven al vermelde plannen m.b.t. dienstplichtige militairen.

Niet alleen bij de WVR was de aandacht rond de jaarwisseling sterk op organisatorische kwesties en in verband daarmee op het perestroika-thema gericht. Ook elders was dat het geval.

Zo wil bijv. het Wereldvakverbond (WFTU) zichzelf aantrekkelijker maken voor niet bij voorbaat marxistische of pro-Sowjet georiënteerde vakorganisaties. Herstructurering en nieuw denken worden daarbij naar voren gebracht als de uitgangspunten van waaruit dit streven gestalte moet krijgen. Ook in de Wereldfederatie van Democratische Jongeren (WFDY) werd flink over perestroika en democratisering gediscussieerd, terwijl "Pedagogen voor de Vrede" zelfs een internationale conferentie wijdde aan het thema "Het Nieuwe Denken en de Pedagogiek van de Vrede". Aan deze bijeenkomst, die op 5 en 6 januari jl. in Moskou werd gehouden, namen afgevaardigden uit West- en Oosteuropese landen deel (niet uit Nederland).

Het zou overigens een vergissing zijn te denken dat er over die herstructurering slechts roerende eensgezindheid zou bestaan. In de betrokken organisaties - de vermelding van de tegenstellingen binnen de WVR maakte dat al duidelijk - zijn nog altijd conservatieve krachten aanwezig, die zich verzetten tegen de vernieuwers en hun ideeën. Dat conservatieve element wordt vaak gevormd door vertegenwoordigers uit de DDR en Tsjechoslowakije, landen die in het algemeen nogal wat bedenkingen tegenover de huidige politiek van Moskou hebben, maar ook door afgevaardigden uit radicale Derde Wereldlanden, die onveranderd op het traditionele anti-imperialistische aambeeld willen blijven doorhameren. Die laatste groep vindt men bijv. in de WFDY duidelijk vertegenwoordigd.

Desinformatie

Op het gebied van de eigenlijke desinformatie ging er in het eerste kwart van dit jaar niet veel om. Kon voorheen op bepaalde blackmailcampagnes worden gewezen - zoals die waarin het aids-virus als een product van Amerikaanse militaire laboratoria werd voorgesteld - in de afgelopen periode vielen dergelijke campagnes niet waar te nemen.

Het storen van Westerse radiouitzendingen naar Oost-Europa werd gestaakt. Volgens een bericht van het Westduitse persagentschap DPA van 8 maart 1989 was die staking volledig. Plv. minister van Communicatie in de Sowjet-Unie, KUDRYAVTSEV, deelde begin januari in een interview met het Sowjetvakbondsblad Trud mee dat de stoorzenders zullen worden ontmanteld of voor andere doeleinden zullen worden omgebouwd.